

TijdSchrift 136

Historische Vereniging Vlaardingen • juni 2015

10 Mei 1940 - 5 Mei 1945

HET BANG GETIJ
IS AFGELOOPEN:
DE WERELD LIGT
VOOR ONS
WEER OPEN!

DE KONING TAPIJTEN

Billitonlaan 42-48, 3131 LK Vlaardingen
Tel. 010-4344645

**GORDIJNEN BINNENZONWERING BEHANG
TAPIJT LAMINAAT VINYL**

OPENINGSTIJDEN:

maandag t/m vrijdag

09.00 - 17.30 uur

zaterdag

09.00 - 17.00 uur

In overleg is een afspraak
in de avonduren mogelijk

aannemingsbedrijf a. van der lugt b.v.
nieuwbouw verbouw renovatie

vlaardingen 010-434 25 44

www.avanderlugt.nl

Vlascom CV

Vlaardingse Assurantie Combinatie cv

Spoorstraat 2
NL - 3134 TA Vlaardingen

Website: www.vlascom.nl
e-mail: info@vlascom.nl
Tel +31(0) 10 248 04 85
Fax +31(0) 10 234 45 00

Advies op het gebied van:

Schadeverzekeringen

Watersportverzekeringen

Levensverzekeringen, Pensioenen

Financiële planning

Schadebegeleiding

Financiering, scheepshypotheken

Vermogensbeheer

Fisc-ad

Fiscale en administratieve dienstverlening

J.A. Janson

fiscaal adviseur

Plein 1940 nr 47
3135 PR Vlaardingen
tel: 010 435 92 67
fax: 08 4220 69 33
e-mail: fiscad@hetnet.nl
www.fiscaaladviseurs.nl

Stout Grafische Dienstverlening

A. Hoogvlietstraat 6 - 3134 CC Vlaardingen

tel. 010-2480603 - fax 010-4344878

info@stoutinu.nl - www.stoutinu.nl

Korte Hoogstraat 4a
3131 BK Vlaardingen
Tel. 010 - 434 38 44

Voor kopieën (ook in KLEUR)

moet je
naast
de molen zijn!

maandag t/m vrijdag
van 09.15 - 17.30 uur

DRUKKERIJ/COPYSHOP
A. OUWENDIJK
naast de molen
Kortedijk 16a-b
3134 HB Vlaardingen

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:

- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedenbouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt € 17,50. Voor leden woonachtig buiten Vlaardingen € 25,00 en dat is dan inclusief portokosten. Het bankrekeningnummer van de vereniging is NL44 INGB 0000 750 978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Lidmaatschap

Het verenigingsjaar loopt gelijk met het kalenderjaar. Lid worden kan het gehele jaar door. Kortings op de contributie bij lid worden in de loop van het jaar is niet mogelijk. Wel worden dat jaar reeds uitgegeven publicaties dan nagezonden.

Opzegging

Opzegging van het lidmaatschap dient schriftelijk bij de ledenadministratie te geschieden of via een email naar info@hvv-vlaardingen.nl. Een opzegging kan direct ingaan of aan het eind van het jaar. Restitutie van contributie wordt niet verleend. Leden die hun contributie niet voor of op 31 december hebben voldaan worden automatisch uit het ledenbestand verwijderd.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

W.C. den Breems, voorzitter
C. Maarleveld, penningmeester
mevr. G.H.J. Maat-Grijsen, secretaris
A.W.J. Andriessen
J. van Elk
E.A. Lohmann
A. Ouwendijk
E. van Rongen
mevr. T. van der Hoek, notuliste

Contactadres / losse verkoop publicaties:

Arnold Hoogvlietstraat 69
3134 CB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 6864

Ledenadministratie:

Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Adres ledenactiviteiten:

Kortedijk 16a/b
3134 HB Vlaardingen
Telefoon (06) 555 326 55 (kantoor)
(010) 434 2474 (thuis)

Redactie Tijd-Schrift:

E. van Rongen, eindredacteur
K. Bloem
M. Carree
mevr. G. van der Weijden
F. Wittkamp

Redactie-adres:

Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag per e-mail:
info@hvv-vlaardingen.nl t.a.v. de redactie.

ISSN 1380-2992

© Historische Vereniging Vlaardingen

Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Internet: www.hvv-vlaardingen.nl - www.begraafplaatsmaus.nl
E-mail: info@hvv-vlaardingen.nl

Productie: Stout Grafische Dienstverlening

Inhoud

Redactioneel 3

In Memoriam Paul Westerdijk 4

De gevolgen voor Vlaardingen van het
vergaan van de motortanker *Den Haag*
Wout den Breems 5

‘Wenn ich wieder zu Hause bin’
Frans Assenberg 11

Geallieerde troepen in Vlaardingen
Pieter Schlebaum 18

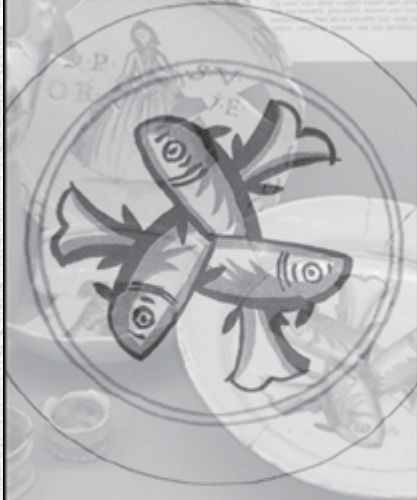
Boekbespreking 23

Ledenactiviteiten 24

Getekende, ingekleurde kaart met tekst betreffende de
bevrijding op 5 mei 1945
(Collectie Stadsarchief Vlaardingen.)

Het Vlaardingen cadeau !
 Replica Vlaardings Haringbord

het waaigat
 woon-ideeënwarenhuis

Markt 57 Vlaardingen tel. 010-4343685
www.waaigatwonen.nl

**“De Vlaerdinger”
 Touringcarbedrijf**

Rode Kruislaan 33
 3135 WC Vlaardingen
 Telefoon +31 (0)10 - 449 03 70
 Mobiel +31 (0)6 - 53 79 10 23
 E-mail info@devlaerdinger.nl

Memobeeld Digitaal Erfgoed
 Creating Digital History

Digitaliseren van Video Tapes, 35mm Dia's en
 8 mm en 16mm Film

Informeer naar de mogelijkheden en bel
 010 - 460 3000
 of kijk op: www.memobeeld.nl

Studio: Aletta Jacobskade 106
 3137 TC Vlaardingen

Westkaai
 VOOR LUNCH & DINER

**Stijlvol lunchen en dineren
 voor een prettige prijs**

Restaurant Westkaai, Westhavenkade 10, 3131 AB Vlaardingen
 T 010 - 248 70 18 E info@westkaai.nl I www.westkaai.nl
 Openingstijden: maandag t/m zaterdag, 12.00 - 24.00 uur (*s zondags gesloten).

- Bloemwerken en arrangementen
- Goed gesorteerde snijbloemen
- Bloeiende- en bladplanten
- Bruidsboeketten en corsages
- Rouwwerken

Markgraafaan 135
 3131 VL Vlaardingen
 Tel: 010 43 43 704

JAC. VERKUIL
 BLOEMSIERKUNST

**DIJKSHOORN
 EUROMOVERS**

AL MEER DAN
50 JAAR
 VERHUIZEN!

WWW.DIJKSHOORN.NL
 TRAWLERWEG 8 3133 KS VLAARDINGEN TEL.: +31 (0)10-2480522

Gedenken

Als HVV denken we natuurlijk veel aan het verleden, dat heb je nu eenmaal als je een historische vereniging bent. Dit jaar is er in de meimaand heel veel aan het recente oorlogsverleden gedacht. Recent, maar toch al weer 70 jaar geleden. Wij mogen ons gelukkig prijzen dat we al die tijd in vrede hebben kunnen leven in Nederland. Maar omdat het 75 jaar geleden was dat voor Nederland de Tweede Wereldoorlog begon, en 70 jaar geleden dat hij eindigde, is daar vanwege deze getallen extra aandacht aan geschonken. Dat gedenken moet de komende jaren overigens vooral door blijven gaan, want het is heel goed om de huidige en toekomstige generaties, die de oorlogsellende niet zelf hebben meegemaakt, er op te wijzen dat vrede niet vanzelfsprekend is. Overigens zijn daar elders op de wereld helaas voldoende voorbeelden van te vinden.

In dit Tijd-Schrift besteedt de HVV aandacht aan drie verschillende aspecten met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog. In het eerste artikel beschrijft Wout den Breems de lotgevalen van Gerrit Assenberg, opvarende van het motorschip *Den Haag*. Ook in de koopvaardij hebben door oorlogshandelingen velen het leven gelaten en zij worden gelukkig bij de nationale herdenking op de Dam ook genoemd. Je zou kunnen zeggen dat de torpedering van de *Den Haag* op 15 februari 1940 een van de eerste oorlogshandelingen van de Duitsers richting Nederland was, ook al vond dit plaats op de Atlantische Oceaan. Het schip had diverse Vlaardingse bemanningsleden en de meeste daarvan hebben de aanval niet overleefd. Gerrit Assenberg echter wel, en hij heeft zijn ervaringen opgeschreven en die vormen de basis voor dit artikel.

In het tweede artikel beschrijft Frans Assenberg de brieven die een van de Vlaardingse Geuzen, Cor Remmerswaal, vanuit zijn gevangenschap in Duitsland naar zijn gezin schreef. Die brieven zijn door de familie bewaard en onlangs aan het Stadsarchief overgedragen. Ze geven een beeld van hoe een tewerkgestelde in de werkkampen gedwongen werd zijn familie een rad voor ogen te draaien, want uiteraard kon Remmerswaal niet de werkelijke situatie beschrijven. Overigens las ik laatst het boek 'De man die naar Auschwitz wilde' van en over Denis Avey, een krijgsgevangen Engelse soldaat, die, in tegenstelling tot Cor Remmerswaal, de werkkampen overleefde en enkele jaren geleden, aangemoedigd door een documentairemaker, zijn belevenissen te boek stelde: een bijzonder indrukwekkend relaas! Het geeft, net als het artikel over Remmerswaal, een ontluisterend beeld van wat voor ellende mensen elkaar kunnen aandoen.

Het derde artikel geeft een wat positievere noot aan dit Tijd-Schrift. Het gaat over de ontvangst van de bevrijders in Vlaardingen. Lange tijd is er alleen geschreven over enkel Canadezen die min of meer toevallig in Vlaardingen terecht kwamen. Maar er waren ook Britten en met hen is destijds een groots opgezet bevrijdingsfeest gehouden. Pieter Schlebaum heeft dat allemaal uitgezocht en contact gehad met de families van twee Engelse bevelhebbers, Captain Charles Moffat en Lieutenant Gordon MacGregor. Dat leverde boeiende informatie op, waaronder een officiële oorkonde die Moffat namens de Vlaardingse bevolking kreeg uitgereikt.

Tot slot vindt u in dit Tijd-Schrift nog een boekbespreking en uiteraard een overzicht van de komende ledenactiviteiten. De redactie wenst u een aangename zomer!

Eric van Rongen
 Eindredacteur

Vul nu uw ontbrekende jaarboeken en Tijd-Schriften aan! Mist u nog Tijd-Schriften of Jaarboeken? Dan is dit de gelegenheid uw collectie aan te vullen. Niet alle Tijd-Schriften en Jaarboeken zijn nog op voorraad, vraag daarom de bestellijst aan waarop de nog op voorraad zijnde uitgaven staan en ook een speciale ledenprijs. U kunt de bestellijst aanvragen via info@hvv-vlaardingen.nl.

In Memoriam *Paul Westerdijk, een ras HVV-er*

De ogen wat toegeknepen, zijn lippen vaak op elkaar en daar omheen altijd die goeie glimlach. Heldere en slimme gedachten, veel interesse voor alles en een stevige mening behoren daarbij. Zo karakteriseer ik op bescheiden wijze Paul Westerdijk. Wat een schok was het, dat aan dit alles op 23 april 2015 tijdens een van zijn culturele tochten zo plotseling op 73-jarige leeftijd een einde kwam.

Velen kenden Paul van de sportvereniging, het kerkelijk werk, de historie van de stad en wat niet meer. Paul Westerdijk en de Historische Vereniging Vlaardingen waren aan elkaar verbonden en wat leefde hij met onze club mee. Terecht kreeg Paul voor al zijn vrijwilligerswerk in 2014 in de Grote Kerk van Vlaardingen een Koninklijke onderscheiding opgespeld. De interesse voor de stadsgeschiedenis zat er bij Paul al vroeg in en zo was hij in 1967 betrokken bij de oprichting van de HVV. Nadat het driemanskoppel Anderson, Bijl en Van Minnen het initiatief hadden genomen om een Historische Vereniging op te richten, sloot de toen 24-jarige Paul Westerdijk zich bij dit gezelschap aan en werd hij na de oprichting bestuurslid tot 1984. De laatste twee jaar daarvan hanteerde hij de voorzittershamer. Eveneens vanaf 1967 was Paul tot 1980 redactielid van ons verenigingsblad Tijd-Schrift. Bijzonder mag genoemd worden dat hij vanaf de oprichting tot aan zijn overlijden lid was van de Lezingen- en excursiecommissie van onze vereniging. Zo heeft hij met de andere leden van de commissie nog de juni excursie naar Edam e.o. georganiseerd. Paul had een vaardige pen als het ging om het schrijven van historische publicaties, o.a. voor de HVV uitgaven, en die waren altijd zeer waardevol voor Vlaardingen. Vaardig met het potlood was Paul ook als hij met zijn stoeltje en tekengerei ergens in Vlaardingen of omlanden een plekje zocht om mooie beelden voor het nageslacht vast te leggen. Het is dan ook niet te bevatten dat het stoeltje nu voor altijd leeg zal blijven en de pen stil is komen te staan, maar de herinneringen zullen er altijd zijn. Als 4 maal per jaar het blad Tijd-Schrift op de mat valt en 1 maal het jaarlijkse Historisch Jaarboek Vlaardingen, dan zien we in het HVV logo onze veelzijdige Paul Westerdijk, die dit logo al kort na de oprichting van de HVV heeft ontworpen.

De HVV en velen anderen zullen Paul missen. Echter, het grote verdriet, gemis en de stilte zal voor Plonie en de kinderen het zwaarste zijn. Beste Plonie en kinderen, dat de tekstwoorden op de rouwbrief van Paul ook voor jullie een licht mogen zijn op de weg in het dragen van dit verlies.

Wout den Breems
Voorzitter

De gevolgen voor Vlaardingen van het vergaan van de motor- tanker *Den Haag*

Wout den Breems

In 2015 wordt op velerlei wijze aandacht geschonken aan het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog op 10 mei 1940. Vijf jaar zal deze zinloze oorlog duren en we stonden op 5 mei stil bij 70 jaar bevrijding. Na de bevrijding in 1945 zong men het versje “Wij leven blij, wij leven vrij, op Nederlands dierbare grond”... Dat was nogal wat. **Natuurlijk was de vrijheid een groot goed en dat mocht zeker gevierd en gekoesterd worden. Maar het vieren en blij zijn zal voor hen die tijdens de vijf jaar durende oorlog een geliefde hadden verloren, minder uitbundig geweest zijn. Hun geliefde heeft die blijheid en vrijheid niet meer mogen beleven.**

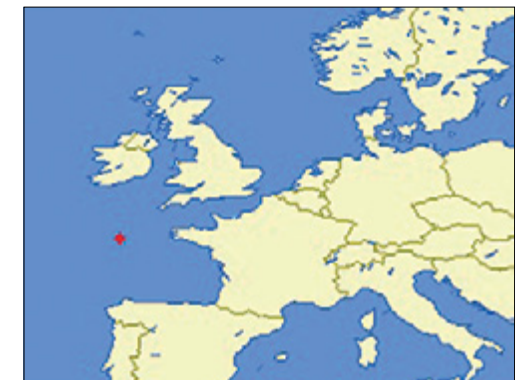
Eerste Vlaardingse oorlogsverliezen

Tijdens het inventarisatieproject van de graven op de oude begraafplaats Emaus werden afzonderlijk aantekeningen bijgehouden van Vlaardingse oorlogsslachtoffers die er begraven liggen. Daarna is er aanvullend onderzoek gedaan en is dit alles op de website www.begraafplaatsemaus.nl geplaatst. Uit reacties daarop en uit verder onderzoek is gebleken dat er wereldwijd circa 420 personen in de Tweede Wereldoorlog door oorlogshandelingen zijn overleden die een binding hadden met Vlaardingen. Zij waren geboren in Vlaardingen en woonden er nog, of zij waren geboren in Vlaardingen maar woonden elders, of zij waren niet geboren in Vlaardingen maar woonden er wel.

Al op de eerste oorlogsdag op 10 mei waren er Vlaardingse slachtoffers te betreuren: een aantal Vlaardingse soldaten kwamen

toen om het leven. Maar al eerder, op 15 februari 1940, vonden 11 Vlaardingse zeelieden de dood. In dit artikel daar meer over.

Op 1 september 1939 valt Duitsland Polen aan, het begin van de Tweede Wereldoorlog. Dit leidde op 3 september 1939 tot een oorlogsverklaring aan Duitsland door het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk. Nederland is dan nog neutraal, totdat het op 10 mei 1940 door Duitsland wordt aangevallen. Na vijf dagen is Nederland bezet gebied en in oorlog met Duitsland. Ondanks de neutrale houding die Nederland innam tussen september en mei, kreeg Nederland op 15 februari 1940 al op genadeloze wijze te maken met het oorlogsgeweld. Rond één uur in de middag van de 15e februari wordt op de Atlantische Oceaan in de aanloop naar het Kanaal op 150 mijl ten N.W. van Quessant (48.02 N.B. - 08.26 W.L.), de motortanker *Den Haag* door de Duitse onderzeeboot U 48 getorpedeerd. Van de 39 bemanningsleden komen er 26 om het leven. Nederland werd zo al vroeg hardhandig met de zeeoorlog geconfronteerd.

De rode stip markeert de plek waar het schip werd getorpedeerd.

Historisch gezien is deze gebeurtenis in feite niet te rangschikken onder de verliezen die Nederland heeft geleden in de periode 1940-1945, maar toch zijn de slachtoffers gevallen ten gevolge van oorlogshandelingen.

Voor Vlaardingen had deze verschrikkelijke ramp ook grote gevolgen. Onder de 39 bemanningsleden bevonden zich 17 Vlaardingers, van wie er 11 het leven lieten. Zes werden gered, waaronder de in Vlaardinger-Ambacht wonende kapitein C. Wijker. Zo was Vlaardingen tijdens de mobilisatie al in diepe oorlogsrouw gedompeld. Gerrit Assenberg, een van de geredden, beschreef na de oorlog de belevenissen van de laatste reis van de *Den Haag* en de drie dagen erbarmelijke omstandigheden in de reddingsboot op zee.

Vlaardingse bemanning motortanker *Den Haag*

Begin december 1939 was de visserij afgelopen en vanwege de oorlogsdreiging kwam er ook aan de Kanaalvisserij een einde. Het

was te riskant om de zee nog te bevissen. Duitse U-boten voeren als arenden rond om hun prooi aan te vallen. Maar voor de Vlaardingse vissersmannen moest er wel brood op de plank komen, ten slotte was een uitkering als werkloze geen vetpot. Verschillende van hen monsterden toen aan op de koopvaardij. Gerrit Assenberg was er een van: *“Door tussenkomst van de heer Erkelens, kelner van hotel Boer te Vlaardingen, monsterde ik op 30 december 1939 als olieman aan op het Esso moterschip “Den Haag”. De heer Evers, waterkierk van de American Petroleum Compagny (A.P.C), bracht mij per taxi naar het aanmonsteringskantoor te Rotterdam. De volgende avond moesten we aan boord zijn met nagenoeg een geheel nieuwe bemanning. Een groot deel van de bemanning waren haringvissers uit Vlaardingen, ik zelf ook”.*

Een nagenoeg geheel nieuwe bemanning, want was er aan de hand. Een groot deel van de bemanning van de olietanker *Den Haag* voerde een wilde staking uit om in deze dreigende periode een volledige gevarentoeslag te eisen. Daarvoor werden zij op staande voet ontslagen en de directie stelde een nieuwe bemanning samen, waaronder de 17 Vlaardingers.

In het jaarboek NETwerk Museum Vlaardingen 2012/2013, blz. 29, lezen we dat ook Hugo Plokker met zijn vriend Maarten van der Pijl zich wilden aanmonsteren op de *Den Haag*.

Na de Kerst gingen zij samen naar de Centrale Vakbond boven aan de Willem Beukelszoonstraat om te stempelen voor een uitkering. Vakbondbestuurder Gerard van Houwelingen vroeg hen of ze geen interesse hadden om een reis te maken met de motortanker *Den Haag*. Maarten kon aanmonsteren als bootsman en Hugo als kabelgast. Liever varen dan stempelen, zullen beiden gedacht hebben en zij zijn thuis hun monsterboekje op gaan halen. Echter, bij terugkomst bleek dat Van Houwelingen plots de zaak uit handen had gegeven, omdat hij zojuist van de ‘wilde staking’ had gehoord en zich daar niet aan wilde committeren. Het aanmonsteren ging dus niet door en daardoor ontkwamen Hugo en Maarten aan de verschrikkelijke ramp die zou volgen.

Op 31 december 1939 vertrok de *Den Haag* met 39 bemanningsledende, waaronder de volgende 17 Vlaardingers:
 Assenberg, Gerrit - Oranjestraat 2, Vlaardingen, Olieman, Gered
 Bredius, L. - Westnieuwland 30, Vlaardingen, Matroos, Gered
 Vermeer, Johannes - Westnieuwland 106, Vlaardingen, Magazijnmeester, Gered
 Visser, Arie - Wilhelminastraat 8, Vlaardingen, 2e Kok-bakker, Gered
 Wagt, N. van der - Van Kindsbergenplaats 52, Vlaardingen, Matroos, Gered
 Wijker, C. - Raadhuisstraat 1, Vlaardinger-Amb., Kapitein, Gered
 Bronkhorst, Franciscus - 40 jaar - Schepenstraat 4, Vlaardingen, Olieman, Omgekomen
 Heer, Wouter de - 45 jaar - Markgraaflaan 41, Vlaardingen, Stoker, Omgekomen
 Jager, Dirk de - 45 jaar - Hofsingel 36, Vlaardingen, 1e stuurman, Omgekomen
 Kroon, Leendert van der - 30 jaar - P. Karel

Kapitein C. Wijker,
website Auke Visser.

Drossaartstr. 59, Vlaardingen, Matroos, Omgekomen
 Nauta, Gerrit - 19 jaar - Haydnstraat 71, Vlaardingen, Matroos o/g, Omgekomen
 Pijl, Korstiaan van der - 41 jaar - Oosterdwarsstraat 1, Vlaardingen, 4e machinist, Omgekomen
 Pijl, Jacob van der - 33 jaar, Nieuwstraat 4, Vlaardingen, Matroos, Omgekomen
 Verhoeven, Cornelis - 32 jaar - Spoorsingel 31, Vlaardingen, Matroos, Omgekomen
 Verweij, Cornelis - 47 jaar - P. Karel Drossaartstr. 179, Vlaardingen, Bankwerker, Omgekomen
 Romph, Willem A. de - 31 jaar - Kievietlaan 20, Vlaardinger-Amb., 3e machinist, Omgekomen
 Vons, Bartelomeus - 62 jaar - Dwarsbleekstraat 16, Vlaardingen, Matroos, Omgekomen.

De complete bemanningslijst is opgenomen op de website van de HVV: www.hvv-vlaardingen.nl

Gerrit Assenberg,
website Auke Visser.

8

“Het was oudejaarsavond toen we vertrokken van Pernis om naar de Downs te varen, een Engelse ankerplaats, voor onderzoek naar contrabande en konden we de reis naar Aruba in West-Indië aanvaarden voor een lading benzine voor Holland. Kapitein Wijker besloot de route langs de Azoren te nemen,.. Nu we hebben de heenreis heel goed weer gehad. Er was een gezellige stemming aan boord. De meeste van de jongens hadden nog nooit ter koopvaardij gevaren, maar het werk aan boord viel ons hard mee, daar we allen op de visserij van aanpakken wisten. De voeding op de koopvaardij was zeer goed vergeleken bij de voeding op de haringvisserij.”

Zo begint Gerrit Assenberg opgewekt zijn beschrijving van de belevenissen op het motorschip *Den Haag*. De reis naar Aruba duurde 19 dagen en na 36 uur vertrok de *Den Haag* weer om via Brooklyn Amerika met een lading olie richting Nederland te gaan. Maar al gauw krijgt het verhaal een treurige wending.

“De terugreis verliep niet zo vlot als de heenreis, we kregen al spoedig slecht weer en zijn nog al eens in de weer geweest met een van de hoofdmotoren. Zo kwamen we dan elke dag dicht bij Engeland. Het weer knapte weer wat op en spraken met elkaar wanneer we zo ongeveer weer in Holland kunnen zijn. Tot op de 15 de Februari 1940 om een uur 's middags een einde werd gemaakt aan al onze illusies. Ik zelf had de wacht, benevens een assistent en de derde machinist toen we de zware schok, daaropvolgend een explosie in de bunkers, net voor het machinekamerschot aan stuurboord hoorden en direct daarop het water de machinekamer begon binnen te stromen. Je kunt begrijpen wat een gewaarwording het was. De derde machinist stopte direct beide machines en toen lopen wat we konden om boven te komen uit de ongeveer vijf en dertig a veertig voet diepe machinekamer. De zenuwen speelden een grote rol bij ons allen. We liepen naar onze aange-

wezen reddingsboot aan stuurboord. Hoewel ik zeer weinig kleren aan had kwam het toch niet bij mij op om nog naar mijn hut te gaan om mij beter te kleden. Bij mijn reddingsboot gekomen wilden we in de boot stappen, maar moesten eerst even wachten, omdat de achtermast overboord sloeg. Dat was geschied en tot onze grote ontsteltenis stond de reddingsboot in brand; een gloeiende nagel was uit het schip gerukt en was in het vuurpijlenkistje gevallen, zodat we die alvast kwijt waren en bij nacht geen noodsignalen meer konden geven. Het vuur had op onze boot geen verdere nadelige gevolgen gehad, zodat we hem te water konden laten. In onze boot zaten elf mensen, wij hadden drie boten in zee kunnen krijgen, de gehele bemanning bestond uit negen en dertig koppen, zodat we twee mensen te weinig in onze boot hadden en zodoende hebben we de bootsman en een assistent-machinist overgenomen van een van de andere sloepen.

De gehele bemanning kwam zonder enig letsel van het torpederen in de sloepen. We hebben ongeveer drie kwartier of een uur bij het schip gelegen om te kijken of hij soms nog bleef drijven, dan had de marconist nog aan boord gegaan om noodseinen uit te zenden. Maar daar was geen denken meer aan, want ons schip was een prooi der golven geworden. Daarna hebben de Kapitein en de eerste en tweede officier, die het commando over de andere sloepen voerden, het besluit genomen om naar het dichtst gelegen land aan te sturen; dat was, als alles goed zou gaan ongeveer dertig uur zeilen met goed weer. En nu na allen een welkom thuis toegeroepen te hebben, zijn we onder elkaar weg gaan zeilen.”

Drie dagen zou de sloep met Gerrit Assenberg op de Atlantische Oceaan rond dobberen. De hoop op redding was inmiddels diep gezonken was, totdat op zondagmiddag 18 februari de redding nabij was:

“Het was een nieuw schip van de *Glen Orchy*

line, gebouwd in Hongkong en voer voor zijn eerste reis naar Engeland. Zijn laatste aanlegplaats was Gibraltar geweest en daar er een marine officier aan boord was en de orders luidden dat hij voor niets mocht stoppen, zijn het de passagiers geweest die het hebben bewerkstelligd dat ze ons wel hebben opgepikt. Het was zeer gevaarlijk om ons op te pikken, want ze hadden van ander water niet veel goeds te verwachten, want het was oorlog en de duikboten namen iedere kans waar. De “*Glen Orchy*”, zo heette het schip, kan niet stil blijven liggen en dus draaide hij om ons heen. Je kunt begrijpen dat we hebben geroeid om bij het schip te komen. De stormleer hing al buiten boord en eindelijk waren we langs zij. En nu opgepast, want onze boot werd daar de hoge zee hoog op en neer gegooid, zodat we onze kans, de stormleer te grijpen en zo aan boord te klimmen, één voor één moesten benutten. Aan boord gekomen kon ik niet meer op mijn benen staan. We kregen nog wat oponthoud, want onze kapitein, de heer Wijker, kon niet de stormleer op klimmen, zodat ze hem een touw om zijn middel deden en zo werd hij dan aan boord gehesen door enkele Chinese matrozen van de “*Glen Orchy* “. Nu waren we allen aan boord en stoomde de “*Glen Orchy* “ fullspeed naar Londen toe. We werden zeer hartelijk onthaald; whisky, sigaretten, goed eten en droge kleren. Daarna werden onze bedden klaar gemaakt in het hospitaal op 't achterschip. De negentiende Februari waren we weer in de Downs voor anker, voor onderzoek, maar wat jammer, het werd dik mistig, zodat we daar nog een paar dagen moesten liggen eer we konden opstomen naar Londen. Woensdagmorgen klaarde het weer op, zodat we Woensdagmiddag de 21ste Februari gemeerd lagen in het dok nabij Londen.”

Vanwege de lengte is het complete verslag van Gerrit Assenberg eveneens opgenomen op de HVV website.

Tragedie

De 13 mannen waren gered, maar over het lot van de andere opvarenden was nog grote onzekerheid. Diezelfde dag nog werd via de nieuwsberichten bekend gemaakt, dat er een sloep van de *Den Haag* was aangespoeld met daarin de overleden matroos Bart Vons uit Vlaardingen. Duidelijk werd steeds meer, dat er geen overlevenden meer konden zijn. Dat werd nog eens extra benadrukt toen zaterdag bekend werd, dat er twee mensen waren aangespoeld van de *Den Haag*. Het waren de pompman J.H. Uilenbroek en midscheeps bediende C. van der Horst. Daar zij uit verschillende sloepen waren moest men er in berusten, dat alle anderen verdronken waren.

Bart Vons ligt begraven
op de begraafplaats
Emaus. Op de grafzerk
staat zijn foto.
Zie [www.begraaf-
plaatsemaus.nl](http://www.begraafplaatsemaus.nl)

Op maandag 26 februari kwam de geredde bemanning aan op Schiphol. Het Rotterdamsch Nieuwsblad, Maandag 26 Februari, 1940, beschreef de aankomst als volgt.
“Vele vrouwen en kinderen van geredden waren op Schiphol aanwezig en het werd een ontroerend weerzien, toen de mannen uit de cabine stapten. Aanvankelijk stonden de familieleden op het terras voor het restaurant, doch toen hun kinderen hun vaders herkenden, vloegen zij, onder de kreet, Vader!, Vader!, over de

9

heken den geredden in den armen. Het was een aangrijpend moment, waarbij zowel de vrouwen als de mannen hun tranen den vrije loop lieten”.

Blijdschap voor hen die weer thuis mochten komen, maar wat een tragedie voor de families die van hun geliefde nimmer meer iets zullen vernemen. Een portretfoto, een foto van het schip en een plaatje met de coördinaten 48.02 N.B. - 08.26 W.L. was het enige om naar te kijken. Een tragedie, die 75 jaar na dato nog doorklinkt.

Naar aanleiding van een artikel in de weekkrant Groot Vlaardingen eind 2014 om een herdenkingsplaquette te plaatsen op de begraafplaats Emaus, reageerde mevrouw C. van der Zwan-van der Pijl (87). Zij is een dochter van de omgekomen Korstiaan van der Pijl. Korstiaan zat aanvankelijk in de reddingsloep, die later uit zee werd opgepikt. Bij het verdelen van de manschappen over de drie sloepen zei Korstiaan “Dan ga ik wel bij mijn broer in de boot”. Jacob van der Pijl was zijn 1 jaar oudere broer. Helaas zijn allen uit die boot omgekomen. Korstiaan was gehuwd en had vier kinderen waarvan de jongste 1 jaar was. “Het was mijn vaders eerste reis, aanvankelijk zat hij op de visserij. Moeder vond het maar niets, dat hij op een olietanker ging varen. Het was een zwarte dag voor het gezin en de familie. Moeder is er zeer getraumatiseerd van geworden en heeft het nimmer kunnen verwerken. Het uitblijven van een vorm van nabestaanden zorg is altijd een groot gemis geweest”.

Ook mevrouw C. Roodenburg-Bronkhorst (80) reageerde met een aangrijpend verhaal. Zij is de enige dochter van Frans Bronkhorst die met de *Den Haag* is omgekomen. Cornelia was toen 5 jaar. Haar moeder overleed een jaar later en werd Cornelia als wees opgenomen bij haar oom en tante in de Pieter Karel Drossaartstraat. Deze oom en tante hadden

geen kinderen en Cornelia is bij hen liefdevol groot gebracht.

Op de *Den Haag* voer ook de geredde Vlaardinger Luc Bredius. Hij was een zwager was Frans Bronkhorst. Van hem is geen nageslacht meer.

Van de zes geredde bemanningsleden is bekend dat zij weer naar zee zijn gegaan. Naar nabestaanden van hen en de overledenen is geen verder onderzoek gedaan. De aangespoelde Bart Vons is begraven op de begraafplaats Emaus.

Ongetwijfeld zullen over deze zware oorlogsdaad in de families nog herinneringen zijn of wellicht niet meer. Het leek mij goed al deze 39 namen en in het bijzonder de Vlaardingers nog eens te noemen, zodat zij niet in de vergetelheid zouden geraken.

Bronnen:

Assenberg, G. “Mijn belevenissen op het motorschip “Den Haag”. In de “Essobron” 1949. Breems, Wout den. Door oorlogshandelingen omgekomen Vlaardingse zeelieden in de periode 1939-1945, Vlaardingen 2014. Visser, Auke. Bemanningslijst “Den Haag”. Met dank aan: mw. C. van der Zwan-van der Pijl, mw. C. Roodenburg-Bronkhorst, dhr. P. Groen, H. Martini en J. Vermeer. Stadsarchief Vlaardingen.

‘Wenn ich wieder zu Hause bin’

Brieven van Geus Cor Remmerswaal naar Stadsarchief

Frans Assenberg

In de Burgerzaal van de gemeente Vlaardingen was op maandagmiddag 2 maart 2015 een groot aantal familieleden en vrienden verzameld voor een bijzondere gebeurtenis. Het ging om de persoon van Cornelis Jacobus Remmerswaal (1905 – 1945) die, vanwege zijn lidmaatschap van de Geuzenverzetsgroep, op 24 februari 1941 door de Duitsers werd gearresteerd en ondergebracht in de Scheveningse strafgevangenis. Tijdens zijn verblijf in diverse kampen schreef hij een groot aantal brieven en kaarten naar zijn gezin in Vlaardingen. Die zijn nu overgedragen aan het Stadsarchief van deze stad.

Cor was getrouwd met Paulien Brobbel en zij hadden drie kinderen: Annie, Jan en Cor. Het gezin woonde aan de Spooringsingel nummer 111. Cors vrouw Paulien en Tonie, de vrouw

van Cors broer Rein, die er ook gevangen zat, zijn in de Scheveningse gevangenis, door velen ‘Oranjehotel’ genoemd, nog op bezoek geweest. Daarna bracht Cor ruim vier jaar door in de concentratiekampen Buchenwald, Lublin, Auschwitz en Mauthausen-Gusen. In Gusen – enkele dagen voor de bevrijding van het kamp door de Amerikanen – op 29 april 1945 overleed hij. De brieven die hij uit de diverse kampen naar huis stuurde, zijn al die jaren door zijn vrouw Paulien Remmerswaal-Brobbel en later door zijn dochter Annie zorgvuldig bewaard. Samen met foto’s en andere memorabilia werden die door hun kinderen Annie Cor en Jan en Jans dochter Pauline, overhandigd aan burgemeester Bert Blase.

Cor Remmerswaal ging samen met andere Geuzen in een geblindeerde trein met opschrift ‘Terroristen’ op transport naar Duitsland.¹ Eenmaal in Buchenwald, bij de plaats Weimar, volgde eerst ontluisen. De gevangenen werden geschopt, geslagen en genummerd. Kleren werden ingenomen en kampkleding, schoenen en bestek uitgereikt. De kampbewaking bestond vrijwel geheel uit fanatieke SS-ers die zichtbaar plezier hadden in het bedrijven van allerlei vormen van sadisme en geweld, waarbij politieke gevangenen de voorkeur genoten. De Geuzen verzetten zich in het kamp tegen de onmenselijke behandelingen. Ze bleven onderling solidair en probeerden elkaars ellende op te vangen. Hiermee isoleerden zij zich van hun mede- (o.a. Duitse) gevangenen. Ook Cors broer Steef is later gearresteerd en waarschijnlijk naar Melk in Oostenrijk gebracht. Van hem is één brief bewaard gebleven.

De brieven

Liebe Frau und Kinder, Hierdurch teile ich euch mit, dass wir am 8 April von Schevenin-

Cor Remmerswaal (1905 – 1945). Datum onbekend. (Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

gen nach Buchenwald abgefahren sind. Es ist hier alles ganz gut und ich hoffe von euch allen auch bald zu hören. Het is 20 april 1941 als een vriend van Cor Remmerswaal, op bevel van de kampeleiding van concentratiekamp Buchenwald, een brief voor hem vertaalt in het Duits en opschrijft. De Waffen SS stond wel toe dat de gevangenen regelmatig brieven naar huis stuurden, maar die moesten wel in het Duits geschreven worden en mochten alleen handelen over familie zaken. Door deze censuur krijgt de lezer opmerkelijk genoeg meer kennis van het gezin Remmerswaal aan de Spoorsingel in Vlaardingen, dan van het dagelijkse leven in een concentratiekamp. Voor historici en andere deskundigen is dat jammer want, ondanks de 38 brieven en 16 kaarten is daarmee niet bekend wat Cor en de anderen in Buchenwald en de andere kampen de hele dag deden. De verplichte aanhef van de brieven luidde steevast: *Ich bin gesund und munter*. Er mocht door het thuisfront via een *Postanweisung* (postwissel) 15 Reichsmark worden overgemaakt aan de gevangenen. Hij krijgt inderdaad geld, dat hij gebruikt om eten en rookwaren te kopen.

Zijn vrouw Pauline had de niet geringe zorg

voor haar gezin. Haar man werkte voor zijn arrestatie bij de vatenfabriek van Van Leer. Aangezien Van Leer Joods was, moest hij in 1941 voor de bezetter vluchten. Zijn fabrieken werden geconfisqueerd.² Hierdoor had het gezin slechts enkele maanden inkomsten en zag Pauline zich genoodzaakt een beroep op de plaatselijke Steun te doen. Remmerswaal wil echter niet dat, als zij het geld niet kan missen, zij iets moet sturen. *Hörst du?* schrijft hij. Ondanks het karige inkomen, stuurt zij wel regelmatig geld en als het kan een pakketje naar Cor. In een pak haver-mout verstoppt zij in 1943 een familiefoto van haar en de kinderen. Dat is echter een zeer gevaarlijke actie, want op ontdekking ervan staat de doodstraf. Die foto was gemaakt door de Vlaardingse fotograaf Muns. Als de opname veilig in zijn handen is beland, schrijft Cor aan zijn vrouw: *Die Küche von Muns war prima, das war nicht schlecht geworden, aber kein Brot mehr schicken, denn das wird schlecht*. Met andere woorden: ‘geen foto’s meer!’ De meeste zorgen gaan uit naar de gezondheid van vrouw en kinderen. Dat thema komt voortdurend in de correspondentie tot uitdrukking.

De gevangenen mochten ook kaarten naar

Een exemplaar van deze foto, gemaakt door fotograaf Muns, ging in een doos haver-mout naar Cor Remmerswaal in concentratiekamp Buchenwald. Van links naar rechts Annie, Cor, Jan en moeder Paulien.. (Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

huis sturen. Daar maakte Cor ook gebruik van. Zijn eerste kaart verzond hij op 4 mei 1941, waarin hij schreef dat hij van thuis nog geen bericht had ontvangen. *Mit mir ist sehr gut*. Dat was natuurlijk niet zo, maar Cor wist zijn moreel hoog te houden, hij wist dat anderen zijn brieven meelazen... *Alles geht bestens*. Hij schrijft over het mooie weer en dat hij graag weer thuis wil zijn. Dat doet deze Geus in een brief tot twee keer toe, omdat hij niets anders weet, lees ‘mag’, schrijven. Hiermee geeft hij aan dat het leven in Buchenwald eufemistisch gesproken slecht is. In de brief van 22 juni 1941 staat eigenlijk niets anders dan hoe het met vrouw, kinderen en familieleden gaat. Jammer is dat de brieven die zijn vrouw aan hem schreef verloren zijn gegaan. Volgens dochter Annie Remmerswaal moesten die ook in het Duits worden geschreven. Cor bevestigt de ontvangst ervan wel. Annie Remmerswaal zei daar onlangs in een interview met mij nog over: “Mijn moeder kon niet in het Duits schrijven. Een nichtje zat op de Mulo en die vertaalde en schreef ze voor haar. Nee, ik denk niet dat onze brieven nog ergens in een archief liggen.” Volgens haar werd haar vader in Buchenwald ook geslagen: “Hij deed wel eens dingen die niet mochten. Hij had een keer volgens mij een SS-er geslagen. Hij moest toen voor straf op een bankje staan, terwijl de anderen gingen eten. Hij moest naar dat eten van de anderen kijken. Maar, die anderen hadden toen zoveel brood voor hem bewaard dat hij veel meer brood had dan normaal. Er was daar dus een goede kameraadschap.” Niet bekend is wat Cor Remmerswaal voor werk in Buchenwald moest doen. Annie: “Van beroep was hij bankwerker, maar hij kon alles. Ik weet nog dat ik op de kleuterschool zat op de Binnensingel. We zaten in de tuin van de school. Juffrouw Gré zei tegen mij ‘Oh, kijk eens Annie, al de blaadjes vallen van de boom!’ Ik zei: ‘dat geeft niets hoor, mijn vader timmert ze er wel weer aan.’ Hij repareerde namelijk het speelgoed van de kleuterschool.”

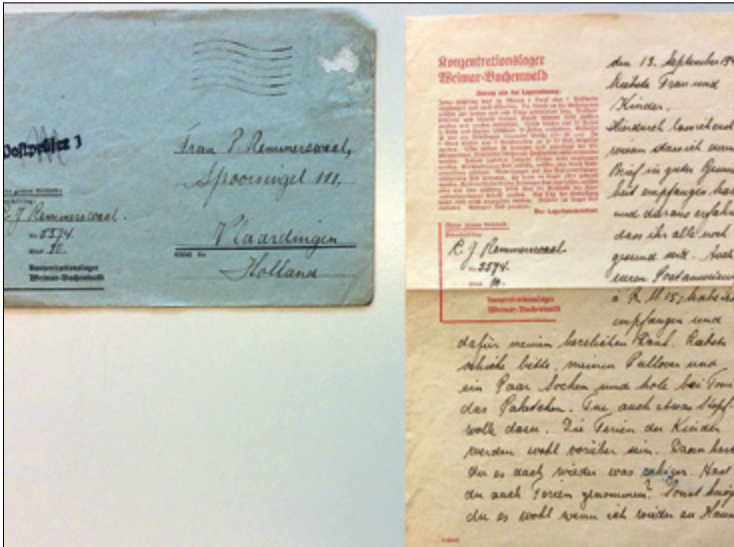
Na regen komt zonneschijn

Vanuit Vlaardingen stuurden familieleden meerdere malen pakketjes. Remmerswaal verliest de moed niet, zo blijkt uit een brief van mei 1943: *Trotz diesen 2 Jahre bin ich noch immer derselbe. Maar, schrijft hij: An alles kommt eine Ende*. In latere brieven vraagt hij zich af of Paulien ‘s middags ook een dutje doet, want er is niet veel werk in huis nu hij er niet meer bij is. Ook later brengt hij dat ter sprake. Hij rekent uit dat als dochter Annie haar moeder helpt met het huishouden, zij dan in twee dagen klaar is en derhalve dus vijf dagen geen werk heeft. Annie zei onlangs dat haar moeder wel eens anderen hielp met het huishouden. Het geld dat zij daarmee verdiende stak zij in haar zak: “Die verdiensten had zij eigenlijk bij de Steun moeten melden.” Cor geeft Annie het advies om de lucht in de banden van haar fiets regelmatig leeg te laten lopen en *dann und wann*, (nu en dan), op te pompen *dann bleiben sie gut*. Hij leest in de brief van Paulien dat veel speelgoed van de kinderen kapot is. Hij schrijft haar dat als hij weer thuis is, hij nieuw speelgoed zal maken. Dat herinnert hem kennelijk aan zijn gereedschap, want hij vraagt aan zijn vrouw of zij dat gereedschap nog wel een schoonmaakt *wenn du nichts zu tun hast?* Zij moet het gereedschap goed bewaken, *bewachst es gut*. De spullen mogen niet verroest zijn als hij weer thuis is. ‘Ik heb het dringend nodig als ik weer terug ben *denke wohl daran*. Hij spreekt haar dan moed in, zij mag het hoofd niet laten hangen: ‘Na regen komt zonneschijn.’

In de winter van 1942 vraagt Cor Remmerswaal zich af of dochter Annie nog geschaatst heeft, of Jan nog achter de nieuwe kachel zit en wat zoon Corrie de hele dag uitspookt.³ Ook komt weer de vraag of zijn vrouw de fietsbanden nog heeft opgepompt en vervolgens leeg heeft laten lopen. Ook de vraag naar de schoonmaakactie van het gereedschap wordt weer gesteld. Als hij weer thuis is *dann muss*

Brief en envelop uit
Buchenwald van Cor
Remmerswaal aan zijn
vrouw Annie in Vlaar-
dingen. De postzegel
(met Hitlers beeltenis)
is verwijderd...
(Collectie Stadsarchief
Vlaardingen)

es sauber sein. Du hast jetzt bestimmt zeit genug. In dat jaar stuurt Cor 8 brieven en 9 kaarten naar huis. Hij wil in maart weten of zij aan de schoonmaak is geslagen. Dit omdat zij zowel nieuwe gordijnen, als dekens heeft aangeschaft. Hij vindt het fijn dat zij dat kan doen. Hij denkt dat Paulien zich er wel doorheen zal slaan, maar niettemin zou hij graag thuis zijn. Hij hunkert naar post vanuit Nederland. Annie zou hem ook schrijven, maar hij heeft nog niets ontvangen *aber vielleicht kommt das nog*. Hij informeert eveneens naar de staat van de waterleiding en of die bevroren is geweest de afgelopen winter en of zij die (leiding) goed heeft afgesloten. Het antwoord daarop blijft voor ons ongewis. Tot slot deelt hij nog mee dat hij per maand Reichsmark 15 mag ontvangen. Annie en Paulien sturen hem inderdaad een brief, waarmee hij ingenomen is. Waarschijnlijk had zij daarin geschreven dat ze dikker was geworden. Cor merkt dat op, want hij zegt erover dat hij het *doch ganz schön vindt*. *Allen viele herzliche Grüsse und Küsse von Ihrem liebenden Mann und Vater.*

Opvallend aan de brieven en kaarten is dat van bijna alle correspondentie de postzegels zijn verwijderd. Dit heeft kennelijk te maken met de beeltenis van de heer A. Hitler erop want op andere brieven zijn ze wel blijven zitten, op één na (met Hitler!). Annie blijkt het

goed te doen op school met een 7½ en een 8 voor rekenen en geografie. *Das ist doch schön von der Annie* schrijft hij niet zonder terechte trots. Hij schaamt zich wel een beetje dat hij de verjaardag van zijn vrouw Paulien vergeten is. Later blijkt echter dat Annie slecht leert, dat kan haar vader niet waarderen, ze is immers al groot dus moet zij ook goed leren, vindt hij vanuit het concentratiekamp Buchenwald in Duitsland.

Elders

In die tijd breidt het grote conflict zich uit. De Japanners nemen in februari '42 Singapore in en Europa wordt geconfronteerd met gevechten in het oosten en tegelijkertijd met een front in Noord-Afrika. De Verenigde Staten wreken de aanval op Pearl Harbour met een overwinning op Japan en de geallieerden winnen de slag om El Alamein in Egypte. Nederland zucht ondertussen onder het Duitse juk en in Vlaardingen dienen bij de koop van nieuwe fietsen de oude te worden ingeleverd. De rijwielen zijn wel op de bon. Op de bon ging in maart 1942 ook een Vlaardingse dienstbode. Haar overtreding zat hem in het feit dat zij een straat niet haaks overstak, maar schuin hetgeen ten gevolge van de nieuwe verkeersvoorschriften verboden is. De boete bedroeg 1 gulden en 50 centen.

In huize Remmerswaal aan de Spoorsingel is het ook niet al te leuk want Annie blijkt te zijn blijven zitten op school. Kennelijk was de druk van haar vader haar te machtig. Annie daarover: “Ik liet mij nu eenmaal niet makkelijk commanderen.” Cor kan er niets aan veranderen, geeft hij aan in zijn brief van augustus 1942. Hij hoopt dat als hij thuis is alles beter zal gaan. Het hoofd niet laten hangen is nog steeds zijn devies. Dat is natuurlijk een bewonderenswaardig standpunt van iemand die in een Duits concentratiekamp vertoeft en zijn familie thuis moed in spreekt. In oktober '42 is de bevrijding nog heel ver weg. De uit-

zichtloosheid van het bestaan van bewoners van een Duits concentratiekamp in het midden van dat grote land zullen niet een opgewekt gemoed hebben veroorzaakt. Niettemin deelt Cor Remmerswaal mee: *Ich habe wenigsten zum klagen*. Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid had hij heel veel andere verhalen aan het thuisfront meegedeeld. Maar ja... *Du Paulien, du findest es nicht gut dass Annie raucht, aber du machst es doch auch wenn ich nicht da bin*. Hij vindt dat hij er niets over kan zeggen, nu hij er niet bij is. Moeder rookt, nu vader weg is, dochter doet mee al lijkt moeder het niet goed te vinden. Cor wil niet dat Annie rookt en Paulien zou eigenlijk ook niet mogen roken. Weer komt hij terug op het schoonmaken van zijn gereedschap en of zijn vrouw dat al heeft gedaan? Weer geeft hij aan graag bij haar te zijn. Bijna twee jaren is hij al weg en ook Paulien heeft het moeilijk, want volgens Cor was haar laatste brief niet optimistisch. Hij kan het zich wel indenken, schrijft hij aan haar. Cor is evenwel blij met een pakket van Paulien en de correspondentie.

Het jaar 1943 is nog maar net begonnen of Paulien stuurt weer een pakje. Cor voelt zich blijkbaar bezwaard, want hij maant haar geen pakket meer te sturen: vanwege de kosten. Ook wil hij dat ze geen sigaretten stuurt van 90 cent. De gebakken mosselen vond hij ‘prima’ en *schön dass du jetzt ein Tochter hat die für dich verdient*. Nog beter vindt hij het als hij de kost voor haar zou kunnen verdienen. De brievenschrijverij gaat onverminderd verder en de inhoud ervan heeft steeds dezelfde strekking. Cor wordt niet moe te melden dat het goed met hem gaat, ondanks de jaren in het kamp en het heersende, harde regiem. Hij houdt in zijn brieven de moed erin en blijft zijn bewakers daarmee trotseren. De woede tegen het duivelse regiem zit gevangen in zijn geest en wordt beheerst gereguleerd in dergelijke volzinnen. In augustus memoreert

Cor het feit dat ze 12½ jaar getrouwd zijn: *Ich habe Angst dass ich dann noch nicht zu Hause bin. Das ist wohl nicht zu schön, aber wenn ich wieder zu Hause bin werden wir es nachholen*. Remmerswaal wordt in Buchenwald door de mensen thuis niet vergeten. Lenie Vermeer, waar Paulien soms werkte, blaast ook stevig in de bus met het sturen van pantoffels, vuursteentjes, toiletartikelen en stopwol. In totaal heeft hij nu in korte tijd 4 pakketten ontvangen. Pauliens liefde voor Cor lijkt grenzeloos want ze blijft van alles aan hem sturen en Cor laat niet na haar voor te houden meer aan zichzelf te denken. *Wenn du nichts schickt ist es auch gut*.

Aan een brief van oktober 1943 heeft de SS een kleine notitie gehecht waarop voor de ontvanger (in het Duits) de volgende boodschap staat aangegeven:

*Opletten! Licht bederfelijke levensmiddelen zoals fruit, (rijpe tomaten, peren, pruimen,) versgebakken brood mogen niet meer verzonden worden. Vruchtensappen en soortgelijke vloeistoffen in glazen of flessen moeten goed zijn verpakt, daar zij anders de inhoud van eigen en vreemde pakketten in gevaar brengen. Slechts goede verpakkingen toepassen! Dit geldt niet voor expres-, aangetekende-, spoed- en waardezzendingen.*⁴

Cor Remmerswaal kreeg op 8 december 1981 postuum het verzetsherdenkingskruis. Op deze foto neemt zijn vrouw Paulien uit handen van Prins Bernard deze onderscheiding in ontvangst. Ook Cors broer Rein viel deze eer te beurt.
(Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

Het zijn de donkere dagen voor Kerstmis. Cor begrijpt uit haar brieven dat alles niet meer gaat zoals het zou moeten, maar ‘moed verloren is al verloren. Laat het konijntje jullie goed smaken en maak je om mij geen zorgen.’ En zo gaan Cor Remmerswaal en de andere Geuzen in concentratiekamp Buchenwald van 1943 naar 1944. Een uitzichtloos bestaan met een gewelddadige bewaking en het vierde jaar in gevangenschap. In de periode januari ’44 tot en met juli dat jaar stuurt Cor Remmerswaal 8 brieven en geen enkele kaart. Een brief met als datum 6 februari 1944 komt niet uit Buchenwald maar uit het Poolse Lublin. Cor is overgeplaatst, een zware reis want Lublin ligt 1.000 kilometer van Buchenwald af. De reis gaat enkele dagen met een trein en daarna een dag of vijf lopen.⁵ Nog is Cor niet gebroken: *Bei diesen berichte ich euch, das ich gut gesund in Lublin bin eingetroffen*. En weer ziet hij kans zijn vrouw op te vrolijken. De liefde voor Pauline en het diepe verlangen weer in zijn huisje in de Spoorsingel in Vlaardingen te zijn, kan worden samengevat in deze twee woorden: *Kopf hoch!*

De brieven blijven komen. Geld kan Paulien beter maar niet sturen, wel pakketten die evenwel vertraging oplopen. Aan de meege-stuurde pot marmelade kan hij zien dat Corrie daarvan had gesmuld. Hij vraagt Paulien of Annie naar de HBS zal gaan, eerder was er sprake van dat ze naar de huishoudschool zou gaan. Uiteindelijk werd het de Mulo, waarna ze op een kantoor in Schiedam gaat werken. In een brief van eind april geeft vader Cor aan: *Nun Annie du bist jetzt gross wenn du Moe noch tüchtig (flink) hilft, dann bin ich wieder dein Freund hoor. Auch Jan und Cor müssen gut lernen auf der Schule, werdet ihr* (zullen jullie)? ‘Jullie kunnen dat toch?’ Hij wil, als hij weer thuis is met Tinie of Bets Voerman naar de bioscoop. Dat heeft hij wel verdiend na zo’n lange afwezigheid.

Ich bin gesund und munter in Auschwitz an-

gelangt (aangekomen). Het klinkt bijna opgewekt in juli ’44. De oprukkende Russische troepen uit het oosten maken dat de nazi’s hun criminele sporen willen uitwissen en organiseren transporten, ‘dodenmarsen’ genaamd, met de gevangenen. Zij kunnen niet lang in Auschwitz blijven *weil unsere gesundheit im Gefahr war*. Onduidelijk is wat hij daar precies mee bedoelde. Het is zijn laatste en bijna onleesbare brief. De toon is ook veranderd. Paulien en de kinderen moeten *keine Bange um mich haben. Annie Jan und Corrie sei die letzte paar Tage doch nett und lieb für die Mutter, dann bin ich auch wieder zufrieden*. Zijn laatste levensteken eindigt met de woorden *Viele herzliche Grüße und...* de rest van de brief is onleesbaar. Er zal wel gestaan hebben, zoals gewoonlijk: *Viele herzliche Grüße und Küsse von deinen liebhabenden Mann und Vater C. J. Remmerswaal*. Annie: “Mijn vader werd in Auschwitz nog redelijk behandeld. Hij had een soort baantje in de wasserij en was nog niet verzwakt. Pas na de reis van Auschwitz naar Mauthausen was zijn gezondheid enorm achteruit gegaan. Als hij in Auschwitz was gebleven had hij het waarschijnlijk wel overleefd.”

Volgens latere bronnen verhuist Cor begin 1945 naar Mauthausen in Oostenrijk. Ook nu hebben de Duitsers last van de Russische troepen. In hoog tempo, bijna zonder verzorging en voedsel wordt de reis te voet afgelegd. Stilstaan en even rusten betekent de kogel. Slechts de helft van de gevangenen komt er levend aan. Cors geest lijkt sterk en er is nog steeds verzet tegen het misdadige regiem. Ondanks het absolute verbod helpt hij vrouwen en kinderen voorzover zijn uitgeputte lijf dat toelaat. Als hij op enig moment niet meer de kracht heeft om verder te gaan en even moet rusten, zet hij de vrouw die hij op zijn rug draagt neer. Een schietgrage SS-er richt meteen zijn pistool op de vrouw die echt niet meer verder kan. Cor roept hem toe: “Als jullie die

vrouw doodschieten, schiet mij dan ook maar neer. Ik laat deze mensen niet in de steek.” De SS-er is niet opgewassen tegen zoveel moed en innerlijke beschaving en zet Cor en de vrouw op een wagen. Cor wordt in Gusen II tewerkgesteld.⁶ Hij was erg verzwakt en treurig en overlijdt in Gusen op 29 april 1945, 39 jaren jong. Deze informatie is afkomstig van een brief van L. Hingst uit Davos. Hij is zonder datum, maar waarschijnlijk pal na de oorlog geschreven. Hingst werd toen verpleegd in het Nederlands Sanatorium in Davos in Zwitserland. Hij was ook een gevangenen in Gusen II en kende Cor en Steef Remmerswaal.

Na de oorlog ontving Paulien brieven van instellingen die meldden dat zowel Cor als Steef waren overleden. Er is ook een brief bij van koningin Wilhelmina waarin zij onder andere schrijft: “De voor geen enkel onrecht terugdeinzende vijand heeft uw echtgenoot Cornelis Remmerswaal, naar een concentratiekamp gevoerd. Daar werden hem zoowel lichamelijke als geestelijke mishandelingen opgelegd.” Zij biedt haar voor het zware verlies “Mijn hartelijke deelneming aan.” Uit handen van prins Bernard neemt Paulien Remmerswaal in december 1981 het Verzetshedenkingskruis in ontvangst voor haar man Cor. Annie Remmerswaal wordt in 1995 geëerd met een fraaie oorkonde en een herinneringsbeeld door de Commissie Jeugdvoorlichting Stichting Samenwerkend Verzet 1940 – 1945. Zij was na de oorlog zeer actief in het voorlichten, compleet met reizen met jongeren naar Mauthausen.

Bronnen

(naast de in de tekst genoemde):

Historisch Jaarboek Vlaardingen 1993, een uitgave van de Historische Vereniging Vlaardingen. Vlaardingen 1993.

Maršálek, Hans Die Geschichte des Konzentrationslagers Mauthausen. Wien 1980.

Minco, Bill Koude voeten Begenadigd tot levenslang. Het relaas van een joodse schoolier uit het Geuzenverzet. Oranjehotel – Untermaßfeld – Mauthausen – Auschwitz – Dachau. Nijmegen 1977.

Overwater, A.M. De Geuzen van 1940. Den Haag 1996.

Paape, drs. A.H. de Geuzen. Nijmegen 1965.

Noten

- 1 ‘Verslag over “de Geuzen” in concentratiekampen’. Onbekende auteurs. Zij zouden Geuzen zijn geweest. Bron: familie Remmerswaal, Vlaardingen. Stadsarchief Vlaardingen (SAV).
- 2 [Http://nl.wikipedia.org/wiki/Van_Leer_\(bedrijf\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Van_Leer_(bedrijf)).
- 3 In een eerdere brief van Cor aan zijn vrouw is sprake van een oven. In zijn briefkaart van 2 november 1941 schrijft hij: Auch heb ich gelesen von dem Ofen, aber welcher ist es nun, der Kamin oder der runde Ofen? Een Kamin is een schoorsteen, een open haard of schouw. In de volgende brief schrijft hij: Den Kamin heiztst du ruhig. Of het een nieuwe is of een tweede hands oven is, hoe groot enzovoort is onbekend. Kennelijk was het niet een kleine als zoon Jan erachter kan zitten. Aan de andere kant was de keuken van een woning aan de Spoorsingel in die tijd niet al te groot.
- 4 Vertaling van de auteur.
- 5 Speech van Bert Remmerswaal tijdens de overdracht van de brieven en documenten in maart 2015.
- 6 Gusen I, II en III waren onderdeel van het Mauthausen-Gusen Complex.

Geallieerde troepen in Vlaardingen

Bevrijdingstroepen in onze stad in 1945

Pieter Schlebaum

De ‘bevrijding’ van Vlaardingen is een interessant verhaal. Waar andere plaatsen in het westen van Nederland werden bevrijd door de Canadezen, waren het enkele Amerikanen die groots werden onthaald in Vlaardingen. Op 8 mei 1945 maakte een Amerikaanse jeep een zegetocht door de stad. In de jeep zaten de Amerikanen Peter Scotese, Tommie Mills, Malcolm Edwardsen, Walter Kasievich en Marvin Charwat, alsmede de Rode Kruisarts Hans van Swaay en tolk Adrie van Velzen. Dit verhaal is echter reeds uitgebreid beschreven in publicaties over de oorlog in Vlaardingen, dus daar zal dit artikel verder niet op ingaan. Maar het Vlaardingse bevrijdingsverhaal is uitgebreider. Want hoe spectaculair en bijzonder de Amerikaans getinte zegetocht ook was, de inzittenden van de jeep handelden op eigen initiatief en vertegenwoordigden geen officiële

geallieerde eenheid. Er moeten ook troepen in Vlaardingen zijn geweest om de alhier aanwezige Duitsers te ontwapenen. Tussen mei en augustus 1945 zijn er zowel Canadese en Britse militairen in Vlaardingen geweest. De bevelhebber van de Britten ontving zelfs een oorkonde van de dankbare Vlaardingse bevolking.

Canadezen

Na de Duitse capitulatie werden troepen van de Canadese 1st Infantry Division aangewezen om Zuid-Holland binnen te trekken. Op 8 mei arriveerden de eerste soldaten in de regio. In omringende plaatsen zoals Rotterdam, Delft en Maassluis werden de Canadezen verwelkomt door een uitzinnige menigte. Ook in Vlaardingen stond men de bevrijders op te wachten. Maar tot een intocht van Canadezen kwam het niet. Uit de Canadese oorlogsdagboeken en stafkaarten blijkt dat Rotterdam, Den Haag en Hoek van Holland van het

grootste belang waren. Hoewel op de kaarten een mogelijke route via Vlaardingen was ingetekend, kozen de Canadezen er uiteindelijk voor om via Delft op te rukken. Mogelijk omdat de lokale verzetsleider, Dhr. Heertjes, de lange colonne jeeps, vrachtwagens, tanks en andere pantservoertuigen van de Canadezen tegemoet was gereden.

De grote stroom bevrijders trok dus aan Vlaardingen voorbij, maar enkele dagen later verschenen er alsnog Canadezen in Vlaardingen. Zo is er een foto bekend van burgemeester Siezen die geflankeerd wordt door twee Canadese soldaten tijdens het bevrijdingsfeest op 12 mei. Aan de baret- en schouderemblem kan worden afgeleid dat dit soldaten van één van de regimenten van de Royal Canadian Artillery van de 1st Infantry Division waren. Dat dit geen toevallige voorbijgangers waren kon worden bevestigd door Kees Wind. Toen hem het bericht had bereikt dat Canadese troepen hun intrek hadden genomen in de barakken van de Duitse luchtafweerstelling op het terrein van het latere kamp ‘De Vergulde Hand’ besloot hij direct een kijkje te nemen. Hier aangekomen trof hij een kleine Canadese eenheid onder het bevel van een Captain. Op verzoek van zijn vader nodigde de toen 14-jarige Wind twee soldaten uit om bij hen thuis de bevrijding te komen vieren. De militairen Bill en McCoy gingen met hem mee en bezorgden de familie Wind een onvergetelijke avond. De vader van Wind maakte een foto van McCoy als aandenken aan dit bijzondere bezoek.

In de dagen hierna was Wind regelmatig bij de Canadezen te vinden. Hij kreeg enkele souvenirs van McCoy, onder andere twee van zijn insignes met ‘CANADA’ erop. Na ruim een week kwam McCoy vertellen dat zijn eenheid de volgende dag Vlaardingen zou verlaten. Bij welk exacte onderdeel McCoy diende is onbekend. Onderzoek wees uit dat het hier om de toen 31-jarige Lance Bombardier Wesley John

McCoy ging. Zijn rang geeft aan dat hij, net als de soldaten op de foto met burgemeester Siezen, bij de Royal Canadian Artillery diende. McCoy overleed in 1998, waardoor het enkel nog via zijn Service Files te achterhalen is welke eenheid in mei 1945 in Vlaardingen was. Het aanvragen hiervan kan echter alleen gedaan worden door directe familie. Zij hebben dit onlangs gedaan, maar het aanvraagproces kan vele maanden in beslag nemen. Dan is het nog maar de vraag of het oorlogsdagboek van McCoy’s eenheid vermeldt wanneer exact en met welke taak zij in Vlaardingen waren. Na het einde van de gevechtshandelingen verdween de noodzaak om de bewegingen en activiteiten van de troepen gedetailleerd op papier te zetten.

Medical feeding teams

Nadat de eenheid van de Royal Canadian Artillery ‘De Vergulde Hand’ weer had verlaten, zullen de inwoners van Vlaardingen nog slechts sporadisch Canadezen in de stad gezien hebben. Zo is er bijvoorbeeld een foto bekend van een drietal Canadese militairen tijdens een feestje op het balkon van het Jachthuis aan de Zuidbuurtseweg. De foto zou in juni gemaakt zijn, maar er zijn geen aanwijzingen dat er op dat moment nog een legeronderdeel in Vlaardingen gestationeerd was.

Wel zijn er in het verlengde van operatie Manna voedseluitdelingen geweest door medical feeding teams. Hiervan waren er 51 samengesteld om de ondervoeding in het westen van Nederland als gevolg van de Hongerwinter aan te pakken. Dit was een samenwerking tussen het internationale Rode Kruis en het SHAEF (Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force – het geallieerde oppercommando). Ook militairen van het Royal Canadian Army Medical Corps werden in deze teams ingezet. Een onderdeel hiervan, de 9th Canadian Field Ambulance onder het commando van Colonel Coke, hield op 12 juni

Burgemeester Siezen met twee Canadese militairen tijdens het bevrijdingsfeest op 12 mei 1945. Duidelijk zichtbaar zijn het baretembleem van de Royal Canadian Artillery en het schouderembleem van de 1st Canadian Infantry Division.
(Collectie Streekmuseum Jan Anderson)

zelfs een conferentie in Schiedam over de situatie van de ondervoede burgers in de regio.

Engelsen op de Markt

Op 17 augustus kwam er voor de tweede maal een geallieerde eenheid naar Vlaardingen. Het ging hier om een gedeelte van de Britse 422 Independent Searchlight Battery van de Royal Artillery. Deze eenheid was sinds 1944 toegevoegd aan de hoofdkwartiertroepen van de Canadese 1st Infantry Division. Ze hadden strijd geleverd in Italië en vanaf begin 1945 in Oost-Nederland tegen de Duitsers gevochten. De troepen stonden onder bevel van Captain Charles Moffat en Lieutenant Gordon MacGregor. Er vond die dag een defilé plaats op de Markt, waarvan een verslag bewaard is gebleven in het stadsarchief. De Engelse troepen kwamen vanaf de Hoogstraat het plein op voor het stadhuis, hierbij voorafgegaan door het corps Tamboers en Pijpers. De soldaten stelden zich op voor het bordes, zodat Moffat zijn troepen aan burgemeester Siezen kon presenteren. De Captain nodigde Siezen uit om de troepen te inspecteren en wees de burgemeester hierbij de mannen aan die zich tijdens de oorlog hadden onderscheiden. Hierna beklom Siezen weer het bordes en hield hij een korte toespraak in het Engels.

“Heren,

Jullie staan voor het stadhuis van één van de oudste steden van Nederland. Voor de eerste keer groet ik, de burgemeester van Vlaardingen, troepen van onze geallieerde vrienden, in dit geval het Koninklijke Leger van Groot-Brittannië.

Het is een grote eer om jullie te zien als vertegenwoordigers van het grote rijk dat al zijn kracht heeft gebruikt om de vrede terug te brengen in de wereld. Het is ook een genoegen om deze ontmoeting juist op dit moment te hebben, nu behalve de Duitsers ook de Japan-

ners op de knieën gedwongen zijn en de overwinning compleet is.

Jullie hebben een hoop moeite moeten doen om ons de vrijheid te brengen. Wij bedanken onze geallieerde vrienden voor wat zij voor ons gedaan hebben en we zijn trots om te kunnen zeggen dat ook onze legers en marine hun uiterste best hebben gedaan om de vijanden te verslaan.

Jullie verblijven hier enkele weken of maanden. Ik hoop dat jullie hier een goede tijd zullen hebben. We kunnen jullie maar weinig spullen aanbieden, maar jullie zullen hier een grote betrokkenheid ervaren.”

Na de toespraak marcheerden de Engelse soldaten om de kerk heen en stelden zij zich nogmaals op voor het stadhuis. Hier bracht burgemeester Siezen een “Cheers” uit op de geallieerden. Hier werd door de aanwezige Vlaardingers hartelijk op gereageerd. Hoewel het defilé vooraf niet was aangekondigd waren er volgens het verslag vele Vlaardingers naar de Markt gekomen om de Britse troepen te aanschouwen.

Vlaggenparade

Volgens de toespraak van burgemeester Siezen zouden de troepen van de 422 Independent Searchlight Battery enkele weken of maanden in Vlaardingen verblijven. Hier is verder echter weinig over terug te vinden. Volgens de oorlogsdagboeken was het hoofdkwartier van de eenheid de gehele maand augustus in Rotterdam gevestigd. Hier bevond zich ook het hoofdkwartier van de 1st Canadian Infantry Division, waar de Battery nog altijd deel van uitmaakte. Er kan dus niet met zekerheid gezegd worden of deze Engelse eenheid – of een gedeelte daarvan – die maand daadwerkelijk in Vlaardingen is gebleven. Wel zijn Moffat en enkele officieren op 30 augustus ook aanwezig geweest bij de bevrijdingsfeesten. Die ochtend

was er een vlaggenparade georganiseerd. Verschillende Vlaardingse verenigingen namen deel aan een vaandel- en vlaggenoptocht door de stad, die eindigde met een dankhulde. Hierin zou de dank van de bevolking voor de bevrijding tot uiting worden gebracht. De stoet werd geopend door de drie vlaggen van de bevrijders: Verenigde Staten, Engeland en de Sovjet-Unie.

Op het terrein tegenover de Vulcaanhaven werd een tableau gevormd. Hier vond de dankhulde plaats. Allereerst werden de volksliederen gespeeld, gevolgd door een toespraak in het Engels. Op de foto's is het erepodium duidelijk te zien: getooid met een Amerikaanse vlag. Op het podium zijn onder andere Moffat en MacGregor te herkennen, alsmede nog drie andere Britse officieren. Dit waren naar alle waarschijnlijkheid de Lieutenants Herbert Moores, Ian Moir en Donald Sutherland. Moffat kreeg hier een oorkonde van de Vlaardingse bevolking overhandigd waarin ze hem, als vertegenwoordiger van de geallieerde strijdkrachten, bedankten voor hun inzet om de Duitsers te verslaan. Deze oorkonde heeft tot aan zijn dood in 2005 bij Moffat thuis aan de muur gehangen. Tegenwoordig is het origineel in het bezit van de dochter van Moffat.

De oorkonde spreekt van een historisch moment, dat zal voortleven in de harten van de Vlaardingers en eveneens in die van de volgende generatie. Dit blijkt wel uit het feit dat zeventig jaar na dato Vlaardingen haar dankbaarheid onder andere uit met een nabootsing van de geallieerde voedseldroppings.

“De vertegenwoordigers van de geallieerde landen voor de gelegenheid van de bevrijdingsfeesten in Vlaardingen, 30 augustus 1945.

De bevolking van Vlaardingen, zoals hier verzameld, voelt zich verplicht om haar gevoel van dankbaarheid te uiten naar de geallieerde landen als hoogtepunt van de bevrijdingsfeesten.

Vertegenwoordigers van alle straatverenigingen hebben zich verzameld en het idee van dit eerbetoon in de vorm van een vredestableau uitgevoerd. Het is hun wens om u deze eer te bewijzen in de naam van de inwoners van onze stad. Wij spreken nu tot u, de vertegenwoordiger van de geallieerde landen en in het bijzonder van de strijdkrachten die zoveel hebben gedaan voor onze bevrijding.

Ons land en haar bevolking zijn vijf jaar lang slachtoffer geweest van een krachtige overheerser. De periode van de bezetting was een reeks van ellende, terreur, plunderingen en deporta-

Captain Moffat (midden, met officierspet) op het podium tijdens het bevrijdingsfeest op 30 augustus 1945. (Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

ties. In een lange, moeilijke, maar heroïsche strijd hebben de geallieerde strijdkrachten, onze bondgenoten, de overwinning behaald over een gemeenschappelijke vijand en ons onze vrijheid teruggegeven, wat voor altijd nauw verbonden zal blijven met de geallieerde landen.

Hiermee kwam het nog niet ten einde. Het probleem van de voedselvoorziening was alsmaar serieuzer geworden. Dit was in het bijzonder het geval in de westelijke provincies van het land en in de gebieden die als gevolg van gevechtshandelingen waren afgesneden van de geringe voedselvoorraden die nog voor handen waren. Velen van ons stierven door uitputting en honger.

Het waren eveneens de geallieerde landen die onze bevolking van verdere fysieke ondergang redde. Met grote snelheid stuurden zij ons waardevol en voortreffelijk voedsel, vervoerd over zee en door de lucht. De waarde hiervan was net zo groot als de bevrijding zelf. Op dit punt denken we ook aan de hulp van afdelingen van het Rode Kruis uit verschillende landen. Wij willen ook aan hen onze dank kenbaar maken.

Lieutenant MacGregor
(links) en Captain
Moffat (rechts) op
het podium tijdens
het bevrijdingsfeest
op 30 augustus 1945.
(Collectie Stadsarchief
Vlaardingen)

Vlaardingen waardeert het ten zeerste dat u, als vertegenwoordiger van het militaire gezag in dit district, zo vriendelijk bent geweest om hier aanwezig te zijn en dit eerbetoon in ontvangst te nemen. We moeten dit zien als een historisch moment, dat zal voortleven in onze harten en eveneens in die van onze kinderen.”

Bronnen:

Anderson, J. & Teunissen, H., De donkere jaren van Vlaardingen deel 2, Vlaardingen 2010.

Hitchcock, W., The bitter road to freedom, Londen 2009.

Uitgave 'Bevrijdingsfeesten Vlaardingen augustus 1945'

The National Archives

Library and Archives Canada

Stadsarchief Vlaardingen

Met dank aan:

Jan Anderson, Hjalmar Teunissen, Klaas Kornaat, Klaas Bloem, Kees Wind, Kees Verhulst, Frans Assenberg en de families van Wesley McCoy en Charles Moffat.

Boekbespreking

‘Tegen de stroom in ... 40 jaar Streekmuseum’ door Jan Anderson en Hans Bakker.

Dit jubileumboek, uitgegeven ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van het Streekmuseum Jan Anderson, is een prachtige verzameling foto's met teksten. Hierbij gaat het vooral om foto's met mensen, in tegenstelling tot het boek dat uitkwam ter gelegenheid van het 32-jarig jubileum van het Streekmuseum in 2007, 'Hartstocht en passie', dat de nadruk legt op de objecten zelf.

Tegen de stroom in. Dit is Jan ten voeten uit. De grote kleurenfoto op pagina 4 en 5 zet gelijk de toon. Op deze prachtige foto van Hans Bakker neemt de bloeiende Japanse kers in de tuin van het huis annex museum aan de Kethelweg een belangrijke plaats in. Ons oog gaat echter naar de man die peinzend, misschien ook wel wat moe, tegen de voordeur van zijn huis staat geleund, Jan Anderson zelf.

Het boek bevat een groot aantal foto's van 1959 tot heden. De teksten bij de foto's zijn van de hand van Anderson zelf. Deze teksten zijn daarom in de ik-vorm geschreven.

Voorafgaand aan de uitreiking van het eerste exemplaar van het boek aan Plonie Westerdijk hield Frits Looimeijer, directeur van het Maritiem Museum in Rotterdam, een voordracht. Daarin benadrukte hij het feit dat het Streekmuseum “gewone” objecten in zijn verzamelingen heeft. Objecten die onder andere vaak worden gebruikt voor film en tv. In de afgelopen 40 jaar werden meer dan 200 uitleeningen aan musea in Nederland en daarbuiten verzorgd, werd het museum bezocht door ruim 125.000 bezoekers en werden 151 exposities georganiseerd.

De verzamelingen van het Streekmuseum zijn van betekenis juist omdat ze over het “gewone” van het dagelijks leven gaan, stipte Looimeijer aan. Het is Anderson's filosofie dat alles wat gebeurt moet worden vastgelegd omdat dit van belang is voor de gemeenschap. Tegen de stroom in, ja, maar wel als een ondernemer en visionair.

Looimeijer vertelde dat Jan Anderson, ondanks deze nadruk op het gewone, het alledaagse, dankzij zijn professionaliteit door de grote musea als gelijkwaardig partner wordt geaccepteerd en behandeld.

Met dit boek legt Anderson tevens verantwoording af aan de gemeenschap. Het Streekmuseum kan weliswaar zonder enige subsidie bestaan maar absoluut niet zonder de vrijwilligers. Door de foto's en de teksten beleven wij met dit mooie boek 40 jaar Streekmuseum in vogelvluucht.

Het boek telt 144 pagina's met vele kleuren en zwart-wit foto's en teksten die de hoogten uit de afgelopen 40 jaar vastleggen.

Verkrijgbaar in de jubileummaand mei voor €10,00 bij boekhandel Plantage Pontier, Veerplein 33-35, Vlaardingen en bij het Streekmuseum Jan Anderson. Vanaf 1 juni is de prijs €12,50.

(Gera van der Weijden)

Ledenactiviteiten

We naderen het einde van dit seizoen. Er rest ons alleen nog de busreis naar Edam en Monnickendam, op zaterdag 27 juni a.s.

Een trieste ondertoon laten we nog even horen: we hebben als Excursie-commissie (Paul Westerdijk, Arie Stolk en ondergetekende) de reis begin maart nog met elkaar uitgezet, en eind april is Paul Westerdijk plotseling overleden. Elders in dit Tijd-Schrift staat onze voorzitter nog even stil bij dit bijzonder trieste feit....

Alle informatie over de busreis kunt u nalezen in het vorige Tijd-Schrift; voor de liefhebbers zijn er nog wat plekken vrij in de bus. De kosten bedragen voor leden en aanhang € 45,- en voor niet-leden € 50,- p.p. Neem nog even contact met ondergetekende op wanneer u nog mee wilt - dan kunnen we nog even afspreken (tel. 0655 532 655).

De start van de tocht is (als aangegeven) om 08.25 uur van het parkeerterrein bij zwembad De Kulk, en vijf minuten later vanaf de voormalige oprijlaan van het Holy-Ziekenhuis (nabij het Shell-station). Trek deze dag uw gemakkelijke wandelschoenen aan, neem desgewenst een zonnebril en paraplu mee, en vergeet ook (wanneer u die heeft) uw Museumkaart niet! We schatten in om na deze -hopelijk weer mooie trip- rond 18.00 uur terug te zijn in Vlaardingen.

Na de zomer start het seizoen weer op **12 september**, met de Open Monumentendag, waarbij dit jaar 'Kunst en Ambacht' het thema vormt. Die zaterdag ligt het zwaartepunt op het gebied dat omsloten wordt door de Touwbaan - Markt - Westhavenplaats en -kade (tot Museum) en de Vetteoordskade. Daarbij zullen wat 'uitspringers' zijn naar de feestende jarige Arnold Hoogvlietstraat, naar de molen Aeolus (met een interessant pro-

Emaus. Achterkant van het terrein van houthandel Lamoën. Tekening van Paul Westerdijk uit het Prentenboek van het Vlaardings Streekmuseum. (Collectie Streekmuseum Jan Anderson.)

Edam kent vele mooie plekjes. Leuk weetje: de roots van de eigenaren van dit hotel-restaurant, De Fortuna, liggen in Vlaardingen. (Foto Wout den Breems)

gramma!) en naar de Ambachten-hoekjes in het Streekmuseum van Jan Anderson. De dag erna staan de ambachten centraal in het buitengebied: de boerderijen langs de Zuidbuurt, waar u eveneens tussen 12 en 16 uur van harte welkom bent!

Tussentijds houden we u natuurlijk op de hoogte van historisch Vlaardingen in het programma 'Oud-Vlaardingen' op Omroep Vlaardingen (zaterdag 10 - 11 uur, met herhalingen op zondag (12.00 uur) en woensdag (10.00 uur)).

En we verklappen alvast, dat we **dinsdagavond 22 september** (onder voorbehoud) een excursie organiseren naar Aliphos (v/h Hydro Agri en voorgangers, Maassluisdijk). Deelname alleen voor hen die zich daarvoor opgeven, de juiste informatie daarover staat in

het volgende Tijd-Schrift, dat eind augustus verschijnt!

Daarna staan er weer lezingen op de agenda op de **dinsdagavonden 27 oktober** en **24 november**. Meer informatie daarover eveneens in ons volgende Tijd-Schrift.

Wij wensen u een goede zomer toe, en zien u daarna weer graag op de lezingenavonden.

Namens de werkgroep Ledenactiviteiten,

Arie Ouwendijk
(tel. 0655 532 655).

Historische Vereniging Vlaardingen

internet: www.hvv-vlaardingen.nl

e-mail: info@hvv-vlaardingen.nl

Mindfulness Based History Therapy

De buurvrouw vertelde op haar verjaardag enthousiast over een cursus *mindfulness* die ze had gevolgd. Omdat ze niet iemand is die dagelijks fluitend door het leven gaat, is het enthousiasme waarmee ze het vertelde alleen al een goede zaak. Ze had een cursus *MBSR, mindfulness based stress reduction* gevolgd. Haar angst en zwaarmoedigheid waren afgenomen en de accu was weer opgeladen.

Ze legde me uit dat *MBSR* te maken had met een vorm van meditatie die was ontleend aan het boeddhisme en dat ze nu beschikte over meer *awareness of what is taken place in the present*. Het was niet aardig dat ik zei haar verjaardagsgebak nu eens extra bewust te zullen opeten.

Ze lachte, haalde de schouders op en zei dat ze van plan was ook nog een cursus *MBCT, mindfulness based cognitive therapy* te gaan doen en zweeg. Zwijgen deed ik ook, want ik was blij dat buurvrouw er duidelijk beter aan toe was dan op haar vorige verjaardag.

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft niet zo iets in de aanbieding als *MBHT, Mindfulness Based History Therapy*, maar toch...het lidmaatschap levert aardig wat bewustwording op en iemand kan er aardig door opknappen. Boeken, tijdschriften, lezingen en excursies reiken gereedschap aan, waardoor je je beter bewust kan worden van jezelf en de gemeenschap. Je gaat aandacht schenken aan dingen waar je eerder niet bij stil stond.

Je liep automatisch, gehaast over de Vlaardingse Hoogstraat, maar dat doe je niet meer. Je staat stil, reflecteert en kijkt bewust naar dat pand waaraan je vroeger voorbij liep. Je wordt je bewust van het verleden en de doorwerking naar het heden, niet alleen van jezelf maar ook van de groep. Dat is toch een soort *volle verstand geschiedenis therapie*. Uw buurvrouw zal niet in therapie hoeven, maar training van de aandacht door middel van het lidmaatschap van de Historische Vereniging Vlaardingen kan nooit kwaad. Het is vast goed voor de geestelijke volksgezondheid en goedkoper dan een cursus *MBSR* en *MBCT*.

Wijs mensen op de website www.hvv-vlaardingen.nl of op het e-mailadres info@hvv-vlaardingen.nl en vraag ze lid te worden.

